

Landschap tussen De Lutte en Beuningen

Het landgoedmodel voor Overijssel: verweving van natuur, landbouw, cultuur en maatschappij

Acht adviezen voor een vitaal, biodivers en leefbaar platteland

Landschap ten westen van de Lemelerberg

Het landgoedmodel voor Overijssel: verweving van natuur, landbouw, cultuur en maatschappij

Wat is natuur eigenlijk? Is het een houtwal tussen twee weilanden waarin grasmussen nestelen? Is het een opengesteld bos aan de rand van een stad waar bewoners zich kunnen ontspannen? Is het een statige laan op een historisch landgoed, omzoomd met bloeiend fluitenkruid? Is het een natte weide die zo beheerd wordt dat de grutto er kan overleven? Of is natuur alleen een gebied dat officieel door Europa als zodanig is aangewezen?

Wij, de leden van Overijssels Particulier Grondbezit (OPG), bezitten en beheren 11% van het oppervlak van Overijssel. Wij zijn uitblinkers in het gezond houden van bossen en natuur en het onderhouden van cultureel erfgoed; gastvrij voor wandelaars en fietsers; hofleveranciers van publieke diensten tegen lage maatschappelijke kosten.

In Overijssel bestaat ongeveer 7% van het oppervlak uit Natura 2000-gebieden. Vanzelfsprekend zijn deze N2000-gebieden stuk voor stuk uniek en het behouden waard. De bedreigingen zijn echter ook buiten N2000-gebieden legio: stikstofdepositie, verdroging en de schokkende vermindering van biodiversiteit. Het is een slechte zaak dat het grootste deel van het provinciale budget dat bestemd is voor natuurbehoud, vloeit naar 'donkergroene' N2000-gebieden. De provincie trekt een harde grens tussen N2000 en de rest van het buitengebied. Zo ontstaan donkergroene eilanden in een oceaan van raaigras en mais, terwijl juist de verwevingsgebieden zo waardevol zijn en de identiteit van onze provincie bepalen.

Met de mond belijdt de provincie weliswaar het vergroenen van de landbouw, versterking van het landschap en van de biodiversiteit, maar GS geeft nauwelijks thuis als het aankomt op daadwerkelijke verandering, bijvoorbeeld door het betalen van ecosysteemdiensten aan boeren en grondeigenaren waarmee

men graanakkers, natte weiden of nieuwe houtwallen kan aanleggen en duurzaam onderhouden.

Wij verzetten ons tegen de opstelling van de provincie, die zorgt voor een tweedeling tussen 'donkergroene' natuur en de rest. Help grondbezitters en boeren om een netwerk van kleinschalige natuurgebieden en natuurinclusieve landbouw te versterken, waardoor het historische coulisselandschap in grote delen van onze provincie weer (bio)divers én aantrekkelijk voor bezoekers wordt.

Landgoederen, zoals die van onze leden, laten al eeuwen zien dat verweving van natuur, landbouw en cultuurlandschap heel goed mogelijk is. Geen maximalisatie van één functie, maar optimalisatie van de combinatie van functies met lange termijn rendement. Dit zowel op economisch, ecologisch als op sociaal en cultureel gebied. Dit is wat wij het landgoedmodel noemen. Sterker nog, het landgoedmodel zou zeer goed toepasbaar kunnen zijn op grote delen van het Overijsselse buitengebied, waar nu mais en raaigras overheersen. Het is een uitstekend wapen om de enorme uitdagingen op het gebied van stikstofemissie, waterkwaliteit en klimaatadaptatie aan te gaan.

In acht adviezen delen wij onze standpunten om het landgoedmodel breed te implementeren in Overijssel.

Landgoed Westerflief, Diepenheim

1 • Investeer in biodiversiteit overal

Verreweg het grootste deel van alle bestedingen voor natuur gaat naar de Natura 2000-gebieden (donkergroen) en is gericht op het instandhouden van een beperkt aantal zeldzame planten en dieren. Een fractie van dat bedrag wordt ingezet voor vergroting van de biodiversiteit in het agrarische cultuurlandschap. Een robuust natuurnetwerk inclusief de bijzondere topgebieden heeft een brede basis, de wederzijdse afhankelijk is groot. Erken dit en corrigeer deze scheve verhouding: **investeer meer in biodiversiteit in de verweingsgebieden van natuur en landbouw** (lichtgroen).

2 • Ontwikkel landschapsgrond actief als nieuw instrument

In de landelijke politiek wordt nu gesproken over 'landschapsgrond'; een stelsel waarin boeren en grondbezitters eerlijk gecompenseerd worden voor een meer extensieve manier van grondgebruik. **Landschapsgrond zou een nieuwe bestemming moeten worden die tussen 'natuur' en 'landbouw' in ligt** en waarop enkel extensieve landbouw plaats vindt, die leidt tot kruidenrijk grasland en die zorgt voor biodiversiteit en klimaatbestendigheid. De provincie kan een voortrekkersrol spelen om landschapsgrond als nieuw instrument in te zetten om natuurbeheer en landbouwactiviteit te combineren. De belangrijkste beperking op landschapsgrond zou een lage mestgift moeten zijn. De waardevermindering door bestemmingswijziging van landbouw naar landschapsgrond wordt in één keer door de provincie vergoed als een percentage van de marktwaarde. De vergoeding kan naar keuze bestaan uit geld, een bouwkaaf of extra landbouwgrond. Landschapsgrond kan in gebruik worden gegeven aan boerenbedrijven die daarmee aan hun GLB voorwaarden kunnen voldoen.

3 • Zorg voor duurzaam budget voor ecosystemendiensten

Voor vergroting van de biodiversiteit in het agrarische cultuurlandschap moet naast de voornoemde bestemming landschapsgrond, voldoende vergoeding voor agrarisch natuurbeheer bestaan. Er is grote vraag bij boeren naar beheervergoedingen, maar het huidige systeem van beheervergoedingen is niet (financieel) stimulerend noch duurzaam genoeg om structurele veranderingen teweeg te brengen. Dus **het budget voor maatschappelijke- en ecosystemendiensten moet flink omhoog en voor een langere tijd gegarandeerd zijn**. Nog steeds gaat dit om relatief kleine bedragen vergeleken met de geldstroom naar N2000. Hiervoor kunnen ook goed de stikstofgelden gebruikt worden, die eigenlijk bedoeld waren voor uitkoop.

4 • Behoud particulier eigendom

In het Nationaal Programma Landelijk Gebied zal een aantal boerenbedrijven worden uitgekocht, waarna de grond deels wordt verdeeld onder andere boeren en deels wordt omgezet in Natuur of Landschapsgrond. **Het is zaak dat deze te herverdelen gronden beschikbaar komen voor de landbouwtransitie door particulieren middels een provinciale landinrichting (WILG)**. Op deze wijze kan sneller gehandeld worden en ontstaat draagvlak in het buitengebied. Deze te verdelen gronden worden toegevoegd aan natuurinclusief werkende agrarische bedrijven. Hiermee wordt actief invulling gegeven aan grondgebondenheid, door het faciliteren van de transitie van deze agrarische bedrijven naar natuur- en landschapsinclusief.

5 • Wees terughoudend en selectief met uitkoop

Het is lang niet altijd het bedrijf dat het dichtst bij een natuurgebied ligt dat de meeste schade aanricht aan dat gebied. Feitelijk hangt er een dikke ammoniakdeken in de lucht boven onze provincie en zijn oorzaken en gevolgen van uitstoot veel moeilijker vast te stellen dan waar in model AERIUS van wordt uitgegaan. Het gaat erom de totale ammoniakuitstoot in Overijssel te verminderen. Daarom moet uitkoop niet uitsluitend gericht zijn op bedrijven naast N2000 gebieden. Bij eventuele uitkoop zou prioriteit gegeven moeten worden aan bedrijven zonder opvolging of minder levensvatbare bedrijven die niet in staat zijn grote milieu-investeringen te doen. **Maar beter dan uitkoop is een focus op verduurzaming van alle bestaande bedrijven met lokaal maatwerk.**

6 • Stimuleer variatie in gebruik en verweef functies

Als uitkoop of functieverandering van boerenbedrijven niet alleen plaatsvindt naast N2000-gebieden maar ook in andere delen van het verwevingsgebied, betekent dit dat ook daar percelen de bestemming landschapsgrond kunnen krijgen: zo ontstaan stapstenen van extensieve landbouw in gebieden met intensieve landbouw (maar straks met een lagere emissie), die grotere natuurgebieden met elkaar gaan verbinden. **Juist de variatie van extensief en intensief gebruik leidt naar een robuust natuurnetwerk en daarmee naar grotere biodiversiteit en een aantrekkelijk landschap voor bewoners en bezoekers.**

7 • Start mitigerende maatregelen

Ook al zou morgen de ammoniakuitstoot van boerenbedrijven in Overijssel gereduceerd zijn tot nul, dan zal het nog vele jaren duren voordat de positieve effecten daarvan zichtbaar worden in de N2000 gebieden. Er heeft zich in de loop der jaren zoveel stikstof in de bodem opgehoopt en de achtergrond-depositie is zo hoog dat de achteruitgang voorlopig niet stopt. **Daarom moet er nu in de tussentijd al gestart worden met mitigerende maatregelen**, zoals bijvoorbeeld goed bodembeheer door boeren stimuleren en het strooien van steenmeel om de verzuring van bodems te verminderen.

8 • Benut het landgoedmodel

Landgoederen zijn van oudsher centra van verweving van landbouw, natuur en cultuur. **Benut het landgoedmodel als instrument om samen te werken aan regionale vitaliteit, kringlooplandbouw en een robuust natuurnetwerk voor meer biodiversiteit, een mooier landschap en een leefbaar platteland.**

Meer weten? Neem contact op met de staf van OPG (Joukje Bosch en Rogier hooge Venterink)
opg@grondbezit.nl • 0570-605973 • www.grondbezit.nl/opg

OPG in cijfers

Het OPG heeft in totaal **260 leden** • Ca **40.000 hectare** is het totale grondbezit van onze leden • Dit is **11%** van het totale landoppervlak van Overijssel • Ca **16 hectare per 1000 inwoners** van Overijssel is bos en natuur van onze leden, vrij toegankelijk voor publiek • Ca **17.000 hectare** landbouwgrond wordt door onze leden bewerkt of verpacht aan boeren, meerendeels t.b.v. melkveehouderij • Dit is **7%** van het totale areaal landbouwgrond in Overijssel • Ca **18.000 hectare** bos en natuurgebied wordt door onze leden beheerd • Dit is bijna **53%** van het totale bos en natuurgebied (exclusief water) van Overijssel • Minstens **1500 kilometer** openbaar toegankelijke paden lopen over NSW landgoederen in Overijssel.

Tekst en foto's: vereniging Overijssels Particulier Grondbezit, juni 2022
Deze brochure is gedrukt op PaperWise, een papiersoort die bestaat uit 100% landbouwafval.

Landgoed Spijkerbosch, Olst